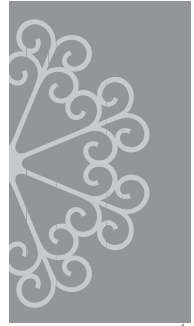

בית מדרש

540

בשבילי הפרשה

פרשת תצוה / זכור תשפ"ג

זמני כניסת השבת

Baltimore, MD	5:42
Brooklyn, NY	5:31
Chicago, IL	5:23
Houston, Texas	6:03
Johannesburg, S. Africa	6:18
Lakewood/Deal, NJ	5:32
London, UK	5:28
Los Angeles, CA	5:32
Manchester, UK	5:34
Monsey, NY	5:31
Montreal, Quebec	5:25
Passaic, NJ	5:31
Toronto, Ontario	5:50
Yerushalayim	5:02
Zurich, Switzerland	5:55

בשבילי הלכה

ע"י הרב הגאון מאיר צבי שפיצר שליט"א
הערות בעניני הלכה. הלכה למעשה יש לשאול לרב

תצוה / זכור תמחה את זכר עמלק

בגמ' סנה' שלש מצוות נצטוו ישראל וכו' למנות מלך וכו' להכרית זרעו של עמלק. והנה ביראים פ' בגמ' למנות מלך ואז המלך יש לו מצוה להכרית זרעו של עמלק. וע' בהפטרה לפ' זכור, אותי שלח ה' למשחך למלך על עמו על ישראל ועתה שמע לקול דברי ה' וכו' עתה לך והכיתה את עמלק. וברמב"ם פ"א ממלכים ה"ב הביא מאן דמנוי מלך קודם מחיית עמלק. ולפי היראים היינו כי המצוה עליו.

וע"ש ביראים תל"ה (רצ"ט) הביא הגמ' הזו ופ' דהמצוה על המלך עצמו, וכן משמע מלשון הרמב"ן ס"פ בשלח "כי כל מלך בישראל חייב להלחם בהם עד שימחו". וכן ביארו במכילתא ס"פ בשלח "אמר לו משה ליהושע יהושע למה אתה משמר את ראשך לא לכתור צא מתחת הענן והל' חם בעמלק". וע"ע במכילתא פ' בשלח עה"פ ושים באזני יהושע ואיתא שם ר"ל מגיד שאותו היום נמשח יהושע ע"ל.

אכן בחינת תר"ד כ' דהמצוה על הציבור, והביא הגמ' בסנה' ונ' כוונתו כיון דלשון הגמ' ג' מצוות נצטוו "ישראל" בכניסתו לארץ וכו'. וכן ברמב"ם בסוף ספה"צ בסוף הער ש"ן, כ' דמחיית עמלק מצוה על הציבור.

והנה ע' פ"ה ממלכים ה"ד וה"ה שכ' מ"ע להחרים שבעה עממין... וכל שבא לידו א' מהן ולא הרגו עובר בל'... וכן מ"ע לאבד זכר עמלק וכו'. וצ"ב שלא כ' בעמלק כל שבא לידו א' מהן עובר. (ולכא' י"ל כנ"ל דשיטת הרמב"ם דהמר צוה על הציבור כולו).

ובישמח משה פ' כי תצא דייק כנ"ל מהרמב"ם וכתב דמצוה בעמלק אינו אלא במחיית כל העם שלא ישאר זכר וכל שנשאר זכר לא קיים מצוה כלום. ולדבריו יוצא ששאל לא קיים המצוה כלל אפילו באלו שהרג כיון שב שאר זכר מעמלק.

(ודמיון רחוק לזה מצינו במצות תשובה שמצותו דוקא לשוב מכל עבירות כמ"ש במשנת יעב"ץ, א"ח נ"ד, וכ"כ

continued on the next page - שבילי הלכה

דברי הובתנו

ונעדתי שמה לבני ישראל ונקדש בכבדי (כט, מב)

בקובץ 'התבונה' שיצא לאור על ידי תלמידי ישיבת מיר בארה"ב (סיון תש"ז), נכתבה הקדמה נפלאה על ידי תלמיד הישיבה הגאון הגדול רבי אריה ליב מאלין זצ"ל. בין דבריו המעוררים הביא את ביאורו של מן המשגיח הגאון הרב ירוחם ליוואויץ זצלה"ה (ע' דעת חכמה ומוסר, ח"א מאמר צ"ז, עמ' ש"ז) מהו ענין יסוד בתי מד רשות בישראל, וכה כתב:

באמת כל הבריאה מצד עצמה הריהי "בית מדרש גדול", בכל הבריאה כולה היה צריך להיות חיבור ודיבוק בו ית', אלא הוא בגדר כמו שביאר

זכור את אשר עשה לך

מכתב ברכה ממרן המשגיח זצוק"ל להגרא"י הרצמן זצ"ל על הוצאת ספרו 'נס ההצלה'.

רב ברכה לידידי הרב הנכבד יקר ונעלה איש רוח וכו'

דברי הימים

מוה"ר אלחנן יוסף הערצמן שליט"א אחדשה"ט. קבלתי את החוברת זכרונות מימי שילוחנו. תודה לו בעד זאת, כי נזכרתי על ידה מעט מהעבר, ונזכרתי מהחסדים אשר ההשגחה העליונה הראתה לנו לדעת אשר היא עושה תמיד עם האדם.

מי יתן אם היה נמצא מי אשר בידו וביכולתו לעשות חיבור גדול מכל הרפתקי אשר עברו עלינו, אשר לא יספיקו הפה והעט לספר ולכתוב, ההשגחה והניסים אשר עשה עמנו השי"ת.

כמה עצות וסיבות הזמין השם יתברך על דבר נסיעתנו ממיר לוינא, ואחר כך מוילנא לקיידאן — ליטא, ואחר כך הפלאים הגדולים השגת הרשינונות. ועיקר הפלא הגדול אשר אין להבין, שנתנו לנו הרוסים רשות לנסוע כפי רצוננו, אשר זאת לגמרי היפוך טבעם וחוקם, ועוד יותר לרומם אותנו להחשיב אותנו בתור תיירים, הד ליפו משפטם והנהגתם, במקום אשר שולחים

הספורנו (שמות כה, ט) ענין המשכן, שקודם החטא התקיים היסוד "בכל המקום אשר אד כיר את שמי אבוא אליך וברכתך", אבל לאחר החטא שנתקלקלה הבריאה, נהרס "בית המד רש" של הבריאה, והוצרכו כבר למשכן, לקבוע ולייסד פינה אחת ולזככה בתכלית הזיכוך, וששם יהיה החיבור להקב"ה כבתחילה קודם החטא.

ומשום זה, יסדו ותיקנו בני העליה שבכל דור בתי מדרשות, מקומות קבועים לקדושה, מקום עיון ומחשבה קדושה וטהרה מבלי שום תערור בות של מחשבה זרה, מקום שכל עניינם ועס קם בו הוא קדושה, זאת אומרת, חיבור ודיבוק להקב"ה, וכל הנכנס לשם נכנס למקום שכולו טהור וקדוש ומזוכך מכל סיג, ומתחבר תיכף עם הבורא ית', ושם השכינה שרויה. וע"י מהלך זה סוף סוף תתהוה ותחזור הבריאה למה שהיתה.

בעד חטאים כאלו לסיביר, היטיבו עמנו, אשר הם בעצמם אינם יודעים מה היה עמם, כענין שנאמר "פלגי מים לב מלך ביד ה' אל כל אשר יחפוץ יטנו" (משלי כא, א).

וענין יפאן הלא זה תקופה בפני עצמה, וענין שנחאי הלא הוא חיבור גדול.

מה לנו להאריך, הלא ניסים ונפלאות אין מספר עשה ה' עמנו. כדאי שיהיה כל אחד ואחד תמיד מזכיר לעצמו מה שעשה עמו השם יתברך ניסים עד אין שיעור.

ואם יש מי אשר מוצא בעצמו אשר ביכולתו לכתוב ענייני הנסים האלו באופן שיהיה מועיל לעצמו וגם לאחרים להשריש אמונה בהשגחה ובטחון בהשי"ת, כמובן עלידי דיבוק חברים יראי שמים ויודעי המלאכה הזו, הנה היה לי זאת לשמחה.

אבל איך שיהיה כדאי לאדם להיות זוכר זאת תמיד, ואם בידו להועיל בזה אף לאחרים מה מאד גדולה זכותו.

מבוך אני אותו בכל טוב סלה, וכו'.

ידידי,
יחזקאל לעיונשטיין

בשבילי הלכה

ע"י הרב הגאון מאיר צבי שפיצער שליט"א
הערות בעניני הלכה. הלכה למעשה יש לשאול
לרב

זה השער, שער ד' י"ז. ועוד דמיון רחוק לזה מצינו באר"ש סוף הל' מילה בשם הריב"ש דעד שבדק כל החמץ שבר שותו לא עשה כלום. וע' ד"מ רכ"ד ד"א דברכת שעקר ע"ז מארצנו הוא רק אם עקר כל הע"ז שבא"י.

וע"ע בהקדמת עונג יר"ט אות ו' בהל"ה דאין חיוב מחאה על זכר עמלק אלא אם כבר הרג כל זרע עמלק ולכן קיים את אגג כדי שיזכו בהיתר בהחמות.

וע' ח"ה עה"ת בהפסטה לפ' תרומה ומלבי"ם שפירשו לענין אגג כי אין חיוב אלא בהורג כולם, ולכן אמר לו ותעש הרע בעיני ה', אף שלא עשה בקום ועשה, אלא כיון שלא הרג כולם לכן נענש על אלו שהרג.

ולכא' כהרמב"ם ודלא כחינוך שכתב החיוב על כל א'. וי"א דלפי פהמ"ש הרי שאני אגג שהיה הוראת שעה, ואינו משום צווי התורה, ואולי חידוש זה שאמר ה', אולי בזה שייך סברת הר"ח ומלבי"ם.

וע"ש בישמח משה שהביא ראיה לזה דאל"כ אם יפגש אדם מעמלק ביער ואין סכנה יתחייב להרוג אותו, ומערר לם לא שמענו כן מאבותינו ואבות אבותינו.

ובעיקר הראיה דחה הגר"ז דחיוב תמחה את זכר עמלק כתיב בו מלחמה לה' בעמלק, ולכן החיוב רק כשיש מלחמה, משא"כ בז' עממין. (ואולי הגר"ז לשיטתו כ' בס"פ בשלח דהא דפטר החינוך תכ"ה בז' עממין כשיש סכנה איירי שלא בשעת מלחמה דאז יש פטור סכנה. ולכא' צ"ב דאמאי לא כ' החינוך פטור סכנה בתר"ד בעמלק. ולשיטתו א"ש דעמלק חיובו דוקא ע"י מלחמה ובמלחמה הרי אין פטור סכנה).

זהו שאמר שמואל (פסוק י"ח) ויאמר לך והחרמתה את החטאים את עמלק ונלחמת בו וכו'. וכן מבואר בזה הא דאמר שמואל כאשר שכלה נשים חרבך כן תשכל מנשים אמך וישסף שמואל את אגג, ובילקוט סוף אות קכ"ג (נקט דכוונת שמואל לא היה לדמיון בעלמא, אלא לטעם, שהרגו משום רוצח) איתא ר' שמואל בר נחמני אמר בדיני ער"א דנו לא בעדים ולא בהתראה". ולכא' אמאי לא אמרו משום שהיה מעמלק (זה היה כל הטענה על שאול), אלא שלא היה במלחמה ואז אין חיוב מחיית עמלק.

ולהגר"ז דחיובו מחיית עמלק רק במלחמה, מבואר שפי מ"ש כהרמב"ם בספח"צ דחיובו על הציבור.

הערות ותגובות בלש"ק או באנגלית יתקבלו ברצון במייל bishvileihalacha@themir.org

הבריאה תלויה בתורתם של ישראל

מפני מה נתחייבו כליה

בהמשך (יב.) איתא "שאלו תלמידיו את רשב"י מפני מה נתחייבו שונאיהן של ישראל שבאותו הדור כליה, א"ל אמרו אתם, א"ל מפני שנהנו מסעודתו של אותו רשע, א"ל אי"כ שבשושן יהרגו שבכל העולם אל ייהרגו, א"ל אמור אתה, א"ל מפני שהשתחוו לצלם".²

מבואר בזה שהיו סיבות אחרות שנתבעו עליהם, ולעיל נתבאר שנענשו משום שנתער צלו בלימוד התורה.

ותשובתו בצדו שבאמת נתבעו על שנהנו מסעודתו של אותו רשע או על שהשתחוו לצלם, אלא שהאב הרחמן חפץ בטובת בניו ולסייעם גם במצב כזה, אבל כיון שלא עסקו בתורה, כביכול אינו יכול להושיעם. ונרחיב את הדברים.

צלם אלוקים

הנפה"ח פותח את ספרו בביאור הפסוק (בראשית א, כז) "ויברא אלוקים את האדם בצלמו בצלם אלוקים ברא אותו", שמה שייך לומר צלם אלוקים, הרי כתוב (ישעיה מ, יח) ומה דמות תערכו לו.³

כמי שאינו יכול להושיע

איתא במגילה (יא.) [לגבי הפתיחות שהק דימו האמוראים לאיגרת הפורים] "ר' אלעזר פתח לה להאי פרשתא מהכא בעצלתיים ימך המקרה ובשפלות ידיים ידלוף הבית, בשביל עצלות שהיה להם לישראל שלא עסקו בתורה נעשה שונאו של הקב"ה מך, ואין מך אלא עני שנאמר ואם מך הוא מערכך, ואין מקרה אלא הקב"ה שנאמר המקרה במים עליותי". שמ חמת העצלות של ישראל שלא עסקו בתורה, כביכול נעשה הקב"ה עני, ופרש"י "כמי שלא היה יכול להושיע".

בעל הכוחות כולם

יש להתבונן בדברי חז"ל אלו, שהרי הקב"ה ברא את העולם ומנהיגו, והוא תקיף ובעל היכולת ובעל כל הכוחות כולם, ואין עוד מל' בדו. שכל הכוחות שיש בעולם - כוחות הקדר שה וכוחות הטומאה והכישוף שמכחישין פמ' ליא של מעלה, הוא בעל הכוחות כולם, שהכל שלו, וכמש"כ (תהילים קלו, ב) "הודו לאלוקי האלוהים כי לעולם חסדו". [וכל ענין כוחות הטומאה והכישוף הוא כדי שתתכן הבחירה עד יבוא זמן שיקויים "והאלילים כרות יכר תוך"]. נמצא שכל הכוחות שיש בעולם בכלל ובפרט של כל אחד הוא רק ע"י רצונו יתברך, וא"כ מה שייך לומר "כמי שאינו יכול להושיע".

(1) ופשוטו היינו שע"י העצלות ייעני. ופרש"י (בקהלת י, יח) "בעצלתיים ימך המקרה, כשאדם מתעצל ואינו מתקן פרצה קטנה שבתקרת הבית, "ימך המקרה" ישפל הבנין המקרה את הבית והמסכך עליו, [שאם שוהה מלתקן, בסוף נופל הכל]. "ובשפלות ידיים [משפיל ידיו מלעשות- מצודות] ידלוף הבית" יטפף דלף גשמים כלומר כשישראל מתעצלים בתורה הם נמקים ובית גאון עוזם חרב ומך". שע"י עצלות מתורה נחרב הביהמ"ק.

(2) לדעת רש"י היינו צלמו של נבוכדנצאר ולמהרש"א היינו הצלם של המון.

(3) ואנו מאמינים באמונה שלמה שיש הקב"ה שהוא יחיד ומיוחד שברא הכל, שיסוד האדם הוא לידע שאין עוד מלבדו. וכל השייכות שלנו בהשגות בו יתברך הוא רק בפעולותיו שרואים את העולם שברא ואת הנהגתו, שבעצמותו יתברך אין לנו שום השגה. ואנו קרובים לקב"ה, וכמה שאנו רחוקים ממנו לאין השגה הוא קרוב אלינו, וכמה שמתקרבים אליו נעשה יותר קרוב אלינו. ולעת"ל נבין בבירור בלא שום בלבול-על אף שגם אז נבין שאין אנו מבינים, וכיום צריך הרבה עמל כדי לזכות לקרבת אלוקים.]

בתהילים (קב, ז) "דמייתי לקאת מדבר", שלא

נעשו לו כנפיים ומקור כציפור, אלא שכשגלה דוד המע"ה בצרותיו היה נדמה אז בפעולותיו לקאת מדבר שנווד ממקום למקום.

וצלם אלוקים היינו שיש דמיון מסוים שבו הושווה האדם לקב"ה. שהרי שמות הקב"ה הם לפי הנהגתו, ואלוים היינו תקיף ובעל היכר לות ובעל הכוחות כולם, שהקב"ה השליט את האדם בבריאה שכל השפע שמגיע מעולמות העליונים, מה שהקב"ה מכוון ומחיה בכל שעה את כל הירבי ריבבן עולמים, הכל תלוי באדם שבזה העולם הקטן. שהאדם בונה עולמות ומוסיף אורות בעליונים ע"י מצוותיו, וח"ו ע"י עבירה במחשבה דיבור ומעשה מחשיך ומחריב ומקטין עולמות. ובה נדמה האדם לבעל הכוחות, לפי שכל מה שקורה בעולמות מגיע ממנו. [וצריך לדעת שבעל הכוחות עוזר לנו לעשות, שבלעדיו א"א לעשות כלום, אבל נתן בידינו את כח הבחירה החליט].

והוא דבר נורא שיש לאדם להתבונן בו, שאנו ל"כ קטנים, ושם בעולמות ישנם מלאכים ושרים ואופנים וחיות הקודש, שמלאך אחד יכול להחריב עולם ומלואו, ויש שם מלאכים נוראים ריבי ריבבן לאין שיעור ולאין מספר, וכנגדם ניצב אדם קטן והכל הולך דרכו. והסיבה שעשה הקב"ה כן הוא מרוב אהבה שאהב אותנו, שתכלית הבריאה הוא האדם הקטן. וכמו שאחז"ל בראשית ברא אלוים-בשביל ישראל שיעסקו בתורה.

ומצד אחד אומרים בתפילת ר"ה ויוה"כ "אדם יסודו מעפר וסופו לעפר בנפשו יביא לחמו משול כחרס הנשבר כחציר יבש כציץ נובל כצל עובר וכענן כלה וכרוח נושבת וכא בק פורח וכחלום יעוף", שמאומה לא נשאר מהאדם. אבל מצד פעולותיו הוא הפותח והסור גר של כל אלו העולמות.

מעלת האיש הישראלי

וח"ל בפ"ד "הוא תורת האדם [כל אחד, ובמיוחד בן תורה שלומד והיצה"ר מפריע לו

ללמוד, וכשרואה שאין יכול לו מסיתו ללכת בשגרת החיים מבלי להחשיב את לימודו, שאם האדם היה יודע מה הוא פועל, היה מוסיף בלי מודו שמחה וחיות ועמל. כל איש ישראל אל יאמר בליבו ח"ו כי מה אני ומה כוחי לפעול במ עשי השפלים שום ענין בעולם [מוכר לנו ענוה שכזו...], אמנם יבין וידע ויקבע במחשבות ליבו שכל פרטי מעשיו ודיבוריו ומחשבותיו כל עת ורגע לא איתאבדו ח"ו, ומה רבו מעשיו ומאוד גדלו ורמו שכל אחת עולה כפי שרשה לפעול פעולתה בגבהי מרומים בעולמות וצחצחות האורות העליונים".

שעל האדם להתבונן כמה הוא פועל בדיבור אחד של תורה וברגע אחד של תורה, ובשאר פרטי המצוות, שכמו שדבר גדול נראה מרחוק כקטן, כך גם תוספת פעולה הכי קטנה משנה לגמרי את הכל, ואינו משער כמה שפע ורחמים מביא לעולם - מלבד השכר שקובע לעצמו על עצם המצוה. ולהיפך ח"ו מביא צרות לעולם. [ורק הקב"ה יודע כמה שהוא מתחזק שעליו נאמר "אני ה' בוחן לב חוקר כליות לתת לאיש כדרכי כפרי מעללי".]

"דע מה למעלה - ממך"

ובהמשך מביא כמה שיש לירוא מן החטא, שהרי מוטלת עלינו האנשים הקטנים אחריות נוראה כזו. ומבאר בזה בדרך רמז [וכן מטו בשם גדולי בעלי החסידות] מה שאמר באבות (פ"ב, א) מאמר רבי "הסתכל בשלושה דברים ואין אתה בא לידי עבירה דע מה למעלה ממך". דע מה למעלה- מה שקורה בעולמות העליונים, ממך- הכל מכח מעשיך.

ובזה יובן יותר טענת המלאכים למה נתן את התורה לנו, שמונח בזה גם שאם התורה אצל ישראל כל העולמות יתנהגו על פיהם, וכל ההשפעה שהמלאך צריך לקבל הוא רק ע"י יהודים קטנים אלו- שהם כ"כ גדולים. [וכמה שהאדם מקטין עצמו הוא יותר גדול].

"צור ילדך תשי"

בשירת האזינו כתוב (דברים לב, יח) "צור ילדך

תשי ותשכח קל מחולקך", ופרש"י [תשי מלשון שכחה], "ורבותינו דרשו כשבא להיטיב לכם אתם מכעיסין לפניו ומתישים כוחו מלהיטיב לכם". שצור היינו שהוא בעל הכוחות ורוצה לעזור לישראל, אבל תשי - אתם מתישים את כוחו. ומבאר שם בנפ"ח שטעמו של דבר הוא כמשנ"ת שכל ההשפעות תלויים במעשיהם של ישראל, וכשחוטאים כביכול אינו יכול להיטיב.

ובזה מבאר מה שאמר במדרש (איכ"ר א, ו) בזמן שישראל עושים רצונו של מקום מוסיפין כח בגבורה של מעלה, ובזמן שאין עושין מתיר שין כח של מעלה.

"לסוסתי ברכבי פרעה דימיתך רעיית"

ובהמשך (פ"ט) מבאר הנפ"ח את הפסוק בשיר השירים (א, ט) "לסוסתי ברכבי פרעה דימיתך רעיית", שבדרך העולם הרכב מנהיג את הסוס, אבל בקריעת ים סוף היה להיפך שד סוסים הנהיגו את הרכבים, כך אומר הקב"ה שמדמה אותנו- רעיית לוסוסתי ברכבי פרעה, שאף שאנו בבחינת סוס, על"ז על ידינו בא כל ההנהגה.

דרגות בצלם אלוים

המס"י בזריות (פ"ט) מדמה את האדם ליוצאי הצבא במערכותיהם שעושים מעשיהם בזריות, שכן יש לאדם להתנהג בזריות. בדר מה לזה יש ללמוד מהם את חילוק המדרגות, שהרי בשעת מלחמה כשחייל פשוט משנה ממה שנצטווה, נענש על כך שהרי הוא עושה עוול לעצמו ולמקצת מרעיו, ואם הוא בדרגה גבוהה יותר שיש תחתיו קבוצת חיילים והוא מתרפה במלאכתו, הרי הוא נענש ביותר חומרה. ואם הוא מפקד גדול, כל חולשה קטנה אצלו היא בעיה כללית שהרי השפעתו היא על כולם. וכן הוא לאיך גיסא שאם מפקד זה עושה מלאכ תו נאמנה ככל אשר נצטווה, הרי הוא הצלחה כללית.

כך מוטל על הבני תורה אחריות של כל הדור, שכל הדור קיים רק על הבני תורה. וכל חיזוק בלימוד התורה הכי קטן שיגע ומשנן ולומד ע"מ

(4) [אגב יש מקשין שהרי כל החורבן היה ע"י חטאי ישראל וכמו שאמר שכל החורבן בשני הבתי מקדשות היה בביהמ"ק של מטה שבביהמ"ק של מעלה אין להם רשות לגשת, והכל נגרם ע"י החטאים של ישאל. וכמ"ש מכן לשבתך פעלת ה- מכוון ביהמ"ק של מטה כנגד ביהמ"ק של מעלה, שרק כאשר נחרב למעלה יכלו להחריב למטה. ולכאורה הרי כתיב ויבא אלוים את האדם בצלמו, וא"כ גם הגוי הוא בצלם אלוים, וגם הוא יכול לפעול בביהמ"ק של מעלה. וכתב הרמח"ל שכח זה היה להם רק עד מתן תורה, שלאחר מתן תורה ניתן כח זה רק לישראל, שהם יכולים לפעול בעולמות העליונים אבל לגוי אין כח זה.]

להם דריסת רגל. וכן בימי המן העמלקי לא היו נענשים אם לא שנתעצלו על שלא עסקו בתורה, וכמשנ"ת.

ובמלחמת עמלק תיקנו רפיון זה, שרק "כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל", שבזמן שישראל מסתכלין כלפי מעלה ומשעבדין את לבם לאביהם שבשמים היו מתגברים, ואם לאו היו נופלים (ר"ה כט.). שבוה ששיעבדו את ליבם לאביהם שבשמים, תיקנו את מה שחטאו במה ששאלו היש ה' בקרבנו אם לא.

כח תשובת המשקל

ובימי הפורים נענשו על חטאם שנגזר עליהם גזירה נוראה להשמיד להרוג ולא בד את כל היהודים, שגזר עליהם המן הרשע ימ"ש בגאוותו כי רבתה ובכזו אכזריות ולישנא בישא. והיו כאלו שהיה להם טענות על מרדכי שהוא גרם לזה שהעלה את כעסו של המן על ש"לא יכרע ולא ישתחוה", וכן ע"ז שלא השתתף בסעודתו של אחשוורוש. אבל מרדכי אמר להם שהוא עונש מה' על חטאיהם, וע"כ חובת השעה הוא "לך כנוס את כל היהודים הנמצאים בשושן וצומר". שצריך לחזור בתשובה, שעקר התענית הוא התשובה כמבואר במ"ב (תקמ"ט סק"א) שאם התענה ולא שב בתשובה "תפס את הטפל והניח את העיקר".

ובאמת כלל ישראל שבו בתשובה שלימה [שכולל חרטה על העבר וקבלה על העתיד] על מה שנתעצלו בעסק התורה, וכמו שאחז"ל (מגילה טז). שמרדכי הצדיק ישב ולמד עם תיר נוקות של בית רבן בכזו מסירות על אף שידעו מה מצפה להם, שמי יכול ללמוד בשעה קשה כזו שנידונים למוות, והם עסקו בהלכות קמיצה במנחה וראשם היה פנוי להבין ולהשכיל. [ואצל הצדיקים ראו ג"כ שקיעות בתורה בכאלו זמנים קשים, שבעלי התוס' בדקות הקשות והאחרר נות שלהם לפני שמתו על קידוש ה', יגעו בתורה וכתבו עוד הסבר ועוד שורה בתוס'].

וע"י תשובה כזו נתהפך הגלגל במהירות, שכבר באמצע ימי התשובה והצום התחיל הישועה. שב"ג בניסן כתב המן את הספרים עם הגזירה הנוראה לכלות את ישראל ח"ו, והמן היה אז על הגובה' שרכב בגאווה על סוסו

אבל עמלק הוא כולו רע בלי שום טוב. שמר חיק את האדם מהקב"ה.

ואנו מאמינים באמונה שלימה ברשעו של עמלק, וגם מי שלא הבין זאת, אחרי מלחמת העולם השנייה עם הנאצים ימ"ש- שכבר אמרו עליהם גדולי ישראל מקודם שהם מזרע עמלק [והיה צריך להיות גדול כדי לראות את זה מתחילה]- כבר ידעו בברור איך נראה עמלק עם כזו רשעות, ועל עמלק זה יש לעורר שנאה.

ויש שבארו עפ"ז מה שנאמר בהפטרה של פרשת זכור "ויאמר שמואל כאשר שכלה מבר שים חרבך כן תשכל מנשים אמך וישסף שמואל את הגג לפני ה' בגלגל" שלכאורה לשם מה אמר לו שמואל כן, וכי בלא סיבה זו אין צורך להורגו, והרי נצטוו על מחיית עמלק. ובארו שרצה בזה לעורר את איבתו כדי שתגדל שנאתו ביותר. ולדוגמא אם נמצא נאצי יגדל שנאתנו עליו בראותנו את מה שעשה וגודל השחתתו.

כוחו של עמלק הוא רק כשיש רפיון

ואיך הגיע עמלק להילחם עם ישראל במדבר, הרי בא ממרחק גדול. ומבואר שהיה עונש על שאמרו ישראל "היש ה' בקרבינו אם אין", מיד "ויבוא עמלק וילחם עם ישראל ברפידים". שתמיד מחפש עמלק איך לחבל בישראל, אלא שהקב"ה שומר עלינו ואינו יכול, ורק כשיש רפיון בישראל יכול להילחם בישראל.

במדרש (הובא בילקוט) עה"פ "אשר קרך בדרך" פירשו קרך מלשון קריאה, שעמלק לא יכלו להיכנס בתוך הענני כבוד, שהרי זינב רק בנחשלים. וכדי לפגוע גם בבני ישראל שהיו בתוך המחנה, נתחכמו והיו קוראים בשמות בני ישראל בלשון הקודש שיצאו לקרוביהם הממתנינים להם, ויצאו אליהם ותפסום והרגום. [ויתכן שנתבעו ע"ז שיצאו לעסוק מחוץ למדנה]. שהיה להם כזו רמאות ברשעותם שהוציאו אותם מהעננים ברמאות. [וכן ראו אצל הנאציים ימ"ש כמה שיקרו על היהודים, שאמרו להם לעשות כך וכך, ולבסוף הרגו אותם].

ולרשעות כזו אין שליטה עלינו אם עושים רצון ה' ולומדים כראוי, ורק כשיש רפיון ונעשה סדק ח"ו ושוב אין מוקפים בענני כבוד, אז יש

לקיים ובכל חלק שעושה, הרי הוא מביא בזה שפע לכל הכלל, הרבה יותר מהשפעתו של איש ישראלי שאינו בן תורה. וכפי גודל האחריות כן ירבה שכרו.

והיצר שמכיר בכח זה מנסה לעשות רפיון, שיש להתחזק רק בתחילת זמן או באמצעו ולא בסוף זמן ח"ו... וכי יש מושג של סוף זמן? אדרבה יש להוסיף יותר חיזוק בזמן זה, ובפרט שעתה הם ימי התבוננות וקיימו וקיבלו.

ויתר הקב"ה על ג' עבירות ולא ויתר על מאסה של תורה

ונשוב לבאר משנ"ת בריש דברנו שבאמת נתבעו בימי הפורים על חטאים אחרים, אבל אם היו עוסקים בתורה היו ניצולים, ורק משום שלא עסקו בתורה נענשו.

וביאור הדבר הוא כמו שמבואר בחז"ל (בפתיחתא דאיכה) לשון נורא "מצינו שויתר הקב"ה על ע"ז ועל גילוי עריות ושפיכות דמים ולא ויתר על מאסה של תורה". ויש להבין מה שייך ויתור אצל הקב"ה שהרי אמרו בב"ק (ג.) "א"ר חנינא כל האומר הקב"ה וותן הוא יותרו חי"ו, שהוא חוצפה וזילזול בכל ההנהגה. [ויש סליחה ומחילה אבל לא ויתור].

ונראה שוויתור היינו שמאריך אף, לפי שה מאור שבה מחזירו למוטב, שאם לומדים תורה יש עדיין תקוה שיחזרו למוטב, אבל כשיש מאסה של תורה שוב אין תקוה שיחזרו. ועל כן בחורבן הבית אף שהיו עוד עבירות שגרמו לחרבן רבן כמבואר ביומא (ט:): שג' עבירות גרמו לחרבן, אם היו עמלים ויגיעים בתורה היה המאור שבה מחזיר למוטב, אבל כיון שהיה מאסה של תורה כבר היה קשה להגיע למאור שבה מחזיר למוטב, ואז ח"ו נחרב הבית.

זה הביאור כאן שאחר שהתעצלו מלימוד התורה, נעשה הקב"ה כמי שאינו יכול להושיע.

מצוות זכירת מעשה עמלק

במצוות זכירת מעשה עמלק כתב הרמב"ם (בפ"ה ממלכים ה"ה) שהוא כדי לעורר שנאתו ואיבתו, שצריך לשנוא שנאה גדולה לעמלק שהוא שיא הרע [שבכל האומות יש מן הרע,

(5) ויעיין במנח"ח (מ' תרד) שכתב ומי בא בסוד ה' שאפשר שהמצווה תישאר גם לאחר שלא ישאר שם ושאר לזרעו של עמלק.

זה מביא את האור הגדול, וכמו שאחז"ל (מגי' לה טז): ליהודים הייתה אורה, אורה זו תורה, שראו את האור של התורה.

וכמו שהמליץ שם בתנחומא את הכתוב "העם ההולכים בחושך ראו אור גדול", שרואים את האור הגדול גם בזה העולם, שמתחילה הסוגיא מבולבלת עד שהסוגיא מאירה באור גדול. ולעת"ל כתיב על עמלי התורה "ואוהביו כצאת השמש בגבורת", שהאור יהיה כ"כ חזק עד שיאיר מהם כצאת השמש בגבורתו.

ועמל התורה מביא את כל הברכות ואת כל הישועות וכל ההשפעות. וזה מלמדנו כמה אחד ריות מוטלת על כל אחד ובפרט על בן תורה, וכן כמה זכויות יש לו, שמביא שפע לא רק לעצמו אלא לכולם.

וביום הגדול והנורא שיבוא, יראו עם גילוי כבוד שמים את כל ההשפעות שהיו בגלות מי היה הגורם להם, וכמה אושר יהיה לו מזה. אשרי מי שמתבונן ומתחזק ומתרומם ומתקרב לקב"ה ועושה לפניו נחת רוח.

הקב"ה יעזרנו שנוכל ללמוד עם ישוב הדעת ועם שמחת הלב,

ושנבין מה שלומדים, ושכולנו נעשה לו נחת רוח.

שח"ו לא רצו את התורה שבע"פ, אלא שרצו לשמוע מה שאחז"ל ולעשות ככל שיצטוו, אבל היה קשה להם העמל והיגיעה. ואת זה יראו לקבל, עד שהקב"ה כפה עליהם את ההר כגיגית שחייבים לקבל עליהם את עמל התורה, שזה התכלית.

וכדאיתא בגיטין (ס:): "א"ר יוחנן לא כרת הקב"ה ברית עם ישראל אלא בשביל דברים שבע"פ שנאמר ויאמר ה' אל משה כתב לך את הדברים האלה כי על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית ואת ישראל". ובתנחומא שם הוסיף שלא כתב למען הדברים, בגלל, בעבור, אלא על פי שזה התורה שבע"פ. שזה רצון השי"ת שנעמול בתורה, וע"כ הוצרך לכפות עליהם את ההר כגיגית.

וא"כ מה שהדר קיבלוה מאהבה ע"כ הוא על תורה שבע"פ, שהרי על שאר המצוות כבר אמרו בסיני מרצון נעשה ונשמע.

"העם ההולכים בחושך ראו אור גדול"

וסיבת הקבלה מאהבה הייתה לפי שראו שרק ע"י עמל התורה מגיע ההצלחה. וחושך

וכולם השתחוו לו ויראו ממנו. ולא היה נראה כלל ששייך שישתנה המצב בשום אופן, שכבר שלחו את האיגרות וחותרם המלך היה בידו לעשות כטוב בעיניו. ומכח התשובה התחיל הישועה, "בלילה ההוא נדדה שנת המלך", "נדדו עליונים נדדו תחתונים" (שם טו:), שאם אז כאן זו למעלה לפי שהכל תלוי בכלל ישראל. והגיע הישועה מיד, שרק עברו שלוש ימים והמן שוב על הגובה אבל הפעם הוא תלוי על העץ...

הדר קיבלוה - לתושבע"פ - מאהבה

ולזה זכו מכח ה'קיימו וקיבלו' שהיה קבלת התורה מאהבה על עמל התורה. שהנה בתנחור מא (נח ג) הקשה שלאחר שקיבלו את התורה בנעשה ונשמע למה הוצרך לכפות עליהם את ההר כגיגית, וביאר שעל תורה שבכתב היה קבלת נעשה ונשמע, אבל על תורה שבע"פ עדיין לא אמרו נעשה ונשמע, לפי שיראו מה עמל והיגיעה שנוצרך בתורה שבע"פ שמשולה לחושך, שהרי קשה להוציא מסקנא ברורה מהסוגיא, אם לא שמלבנים את הסוגיא כראוי ומוציאים את הדרך הנכונה, שלשיטת רש"י הדין כן ולשיטת תוס' כן, והאם למסקנא טהור או טמא, מותר או אסור, חייב או פטור. [ולא

(6) וטיפשות גדולה היה במעשה זה של אחשוורוש שמסר להמן את טבעתו, ולבסוף רצה ליטול ממנו את כתר המלכות. ולמדים אנו מזה את גודל רשעותו של המן וערמתו, וגם שמאת האלוקים הייתה הגזירה לטמטם ליבו של אחשוורוש כדי לגזור כזו גזירה נוראה. וכן רואים את רשעותו של המן בזה שגזר גזירה ב"ג ניסן שבעוד כשנה ב"ג אדר יקיימו את הגזירה, כדי שכל הגויים ידעו מכך ויכלו להתכונן לזה.

Parashas
Tetzaveh

PARSHA PREVIEW

Below is an English adaptation of this weeks' Parsha Preview
which can be heard live every Wednesday at 2:15

Happiness for Others Begets Success

Harav Hagaon Elimelech Reznick Shlita

This week's parashah is a continuation of the Torah's discussion of the Mishkan, and it focuses on the creation of the bigdei kehunah. One of the eight garments of the Kohen Gadol was the choshen, and Rashi (Parashas Shemos, based on Shabbos 139a) notes that Aharon merited to wear this garment on his heart because he rejoiced in his heart when Moshe Rabbeinu was chosen by Hakadosh Baruch Hu to take Klal Yisrael out of Mitzrayim. Moshe Rabbeinu was worried that Aharon would be upset or have complaints that his younger brother was chosen to be the leader and navi of Klal Yisrael, but Hakadosh Baruch Hu reassured him that he had no reason to be concerned: וְרָאָה וְשָׂמַח בְּלִבּוֹ.

Rashi's words are: ומשמם זכה אהרן לעדי החשן הנתון על הלב. The phrase עדי החשן connotes an ornament. Aharon was older, so by rights he should have been chosen for this leadership position, yet not only was he not jealous, he was happy for Moshe Rabbeinu. Middah k'neged middah, this purity of

heart was rewarded with the choshen, which is one of the most prestigious of the bigdei kehunah. Whose heart should that garment decorate? The pure heart of Aharon, which harbored no negios, no jealousy and no resentment.

We can add that the stones of the choshen are described as avnei zikaron, carrying the names of the shevatim. When Aharon wore it, it invoked the zechusim of Klal Yisrael. Which person is suited to daven and invoke the merits of others? Someone who is completely concerned about the interests of others.

I often say that the best person to get a berachah from is someone who's a tov ayin, someone who cares about you and whose primary interest is the success of others, not his own success. Such a person wants you to succeed, and when he gives a berachah, it's with a full heart.

Aharon had such a heart, and he therefore merited the choshen as a decoration on his heart

and was zocheh to carry the avnei zikaron of Bnei Yisrael.

Why the Choshen?

The Ran (Derashos HaRan 3) adds another dimension to the Gemara that Rashi cites regarding Aharon's joy over Moshe's appointment. Why, he asks, was Aharon zocheh to the choshen specifically? And why did he need a special zechus for this? We don't find that he needed a particular zechus for the other bigdei kehunah!

He explains that Aharon's reward was not the choshen, but the urim vetumim inside it. The urim vetumim was a parchment that contained certain holy Names through which the Kohen Gadol was able to know the future. The urim vetumim were not part of the bigdei kehunah, explains the Ran. But the Kohen Gadol's job was to perform the avodah. What did foreseeing the future have to do with his role? This is why Chazal wondered why Aharon was zocheh to the urim vetumim, and this is why they explain that Aharon had a special zechus of rejoicing in his heart over Moshe's success.

There is a machlokes between the Rambam (Hilchos Beis HabaChirah 4:1) and the Raavad whether the urim vetumim were an integral part of the choshen. The Rambam is of the opinion that during the period of the second Beis Hamikdash, the urim vetumim remained inside the choshen, even though it could no longer be used to foresee the future; otherwise, the Kohen Gadol would have been considered mechusar begadim. The Raavad argues that the urim vetumim were not present during the time of the second Beis Hamikdash, and that was not considered chisur begadim, because the urim vetumim were a separate entity.

Apparently, the Rambam holds that revealing the future was part of the Kohen Gadol's role. Perhaps this could be considered an extension of the job of the kohanim to teach Torah, and as such, the urim vetumim were a necessary part of the Kohen Gadol's garments.

The Derashos HaRan follows the Raavad's opinion, however. They hold that there was no urim vetumim during Bayis Sheini, since this was

not actually part of the bigdei kehunah.

We see from here that not only did Aharon not lose out due to Moshe Rabbeinu's appointment, he actually gained because of his happiness for Moshe. He merited to foresee the future, and to carry the urim vetumim for generations. The Ran explains that the urim vetumim were greater than nevuah: A decree foretold by a navi could be overturned, but the decree foretold by the urim vetumim could not.

Don't Be Someone Else's Pawn

From Aharon we learn that a person must rejoice in his friend's good fortune. It's not enough not to be jealous of him — you have to be happy for him. And the only way to get there is through emunah and bitachon. A person has to realize that whatever is destined for someone else, he is not going to get no matter what, as Chazal say: אין אדם בוגע במוכן להבירו ... אפילו כמלא נימא. Since you can't have it anyway, it doesn't pay to be jealous, and instead you should be happy for him.

If a person tries to get something that has not been decreed for him, then not only will he not get it, but he will be used as a pawn in the operation of the world to help another person get it.

A prime example of this is found in the Megillah.

When Haman returned home mournful and dejected after leading Mordechai on the horse, he told Zeresh and all his friends all that had happened to him. Why, wonders the Ben Ish Chai, did he have to tell them what happened? The whole town knew about this! It was in all the papers, and on all the news sites, so surely the members of Haman's own household were aware of what had happened.

The Ben Ish Chai explains that Haman was telling them how these events had come about: "It was because of me! Achashverosh asked me what should be done for a person whom the king wants to honor, and I was so sure that he was talking about me that I put my life on the line and advised that he dress the person in his royal clothing and have him ride on his horse. I could have been killed for that! Yet what happened as a result of my suggestion? All this honor was given to Mordechai!"

In seeking honor for himself, Haman set in motion the events that would lead to Mordechai being honored, and he became a pawn to bring about Mordechai's success. That's what he was telling Zeresh and his friends — the inside scoop of how he himself had brought this about.

Elsewhere (Ben Yehoyada 129), the Ben Ish Chai sees a similar lesson in the story of Yosef Mokir Shabbos. Yosef's non-Jewish neighbor dreamed that all his wealth would go to Yosef, and to prevent that from happening he sold all his assets and bought a large jewel, which he sewed into his hat. Once, when he was walking over a bridge, the wind blew the hat into the water, and a fish came and swallowed the jewel. Yosef bought this fish for Shabbos and found the jewel inside it.

The Gemara records this story, says the Ben Yehoyada, to teach us that if success has been decreed for a person and another person tries to prevent him from experiencing that success, not only will he fail to stop it, but he will become the vehicle to bring the person success much more easily. Yosef received his neighbor's wealth easily, with no exertion or bittul Torah; all he did was go out to buy a fish for Shabbos. And who caused this to happen? The neighbor himself, who was trying to stop the Heavenly decree from materializing.

Rabbosai, how often do we see a person entering a good business deal, or doing a shidduch, or receiving a certain honor, and we think, I should have gotten that?

We have to work on ourselves to rejoice in someone else's success, and realize with emunah sheleimah that if it's not decreed for us, we're not going to get it. Instead, let's be happy with other people's hatzlachah — and then, middah k'neged middah, Hakadosh Baruch Hu will give us good as well. The way to be zocheh to goodness — parnassah, shidduchim, hatzlachah, and more — is to rejoice in and help out with someone else's success.

When Mordechai discovered the plot of Bigsan and Seresh, says the Alshich, by rights he should have run to tell the king that he had saved his life. He would have become the king's best friend! But instead, he decided to use this information to help Esther, by having her relate it to the king, which would win her Achashveirosh's favor. What happened when Esther told the king? She realized that Mordechai was trying to be kind to her, so she told it to the king in Mordechai's name. Both of them were seeking to do good for another person. And when Hakadosh Baruch Hu saw that, says the Alshich, He said, "Just as you are not looking out for your own interests, but are trying to help someone else, I too will be good to you and bring geulah to the world."

It's not enough not to be jealous — you have to rejoice in other people's hatzlachah and seek to be meitiv to them.

Gut Shabbos.

ד' ניסן תשפ"ג
MARCH
26²⁰
23
BELL WORKS

Annual
Celebration
Dinner

Mr. & Mrs.
**YITZCHAK
ROSEDALE**
Cincinnati
Guests of Honor

**HARAV
CHAIM MAYER
ROTH** *Shlita*
Lakewood
Rav of Kehillat Sterling Forest Sefard
Dayan Beis Din Maysarim Lakewood
Rabbinical Alumnus Award

Mr. & Mrs.
REFOEL WEISS
Brooklyn
Kesser Shem Tov Award

Mr. & Mrs.
**ELI
RAPPAPORT**
Baltimore

Mr. & Mrs.
**DOVID
SEITLER**
Chicago

Mr. & Mrs.
**CHAIM YITZCHOK
(MITCH) ZOLTY**
Toronto

Young Alumni Leadership Award

Rolph Horzka
Shlomo Yehuda Rechnitz
LEGACY CHAIRMEN

Zevi Schick
DINNER CHAIRMAN

Ben Phillipson
Yossi Snyder
CAMPAIGN CHAIRMEN

Meilich Rubin
Eli Schron
ALUMNI CHAIRMEN

Akiva Glatzer
Eliyahu Rosenbaum
JOURNAL CHAIRMEN

Aaron Frankel
Nechemia Jacobovits
YOUNG ALUMNI CHAIRMEN